

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ
ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Αθήνα, 7-7-2020

Τμήμα Διοίκησης & Προσωπικού
τηλ.: 2106411526
φαξ: 2106411523

Αριθ. Πρωτ.: 4140

Αριθ. Εγκυκλίου:12

Προς

Τους κ.κ. Εισαγγελείς Εφετών της Χώρας

και δι' αυτών προς

τους κ.κ. Εισαγγελείς Πρωτοδικών της περιφέρειάς τους

ΘΕΜΑ: απόφαση του ΕΔΔΑ από 3-10-2019 στην προσφυγή Φούντας κατά Ελλάδας – Γενικές Οδηγίες προς αποφυγή συναφών παραβιάσεων της ΕΣΔΑ – Διερεύνηση καταγγελίας για παράνομη αφαίρεση ζωής από κρατικά όργανα

Με αφορμή την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), που κατέστη οριστική στις 3-10-2019, επί της υπ' αριθμ. 50283/13 προσφυγής (υπόθεση Φούντας κατά Ελλάδας), και προκειμένου να συμβάλουμε στην αποφυγή συναφών παραβιάσεων του δικονομικού σκέλους του άρθρου 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) αναφορικά με τη διερεύνηση καταγγελίας για παράνομη αφαίρεση ζωής από κρατικά όργανα (έλεγχος της νομιμότητας της άσκησης θανατηφόρας βίας από κρατικές αρχές), κρίνουμε αναγκαίο, στο

πλαίσιο της εκ των διατάξεων των άρθρων 19 §§1 στοιχ.γ, 2 και 24 §5 στοιχ.α του ΚΟΔΚΔΛ αρμοδιότητάς μας, να προβούμε στις ακόλουθες επισημάνσεις, απευθύνοντας συνάμα σχετικές γενικές οδηγίες.

Κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η υποχρέωση προστασίας του δικαιώματος στη ζωή, που προβλέπει το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ, σε συνδυασμό με το γενικό καθήκον των Συμβαλλομένων Κρατών δυνάμει του άρθρου 1 της Σύμβασης να αναγνωρίζουν σε όλα τα εξαρτώμενα εκ της δικαιοδοσίας τους πρόσωπα τα καθοριζόμενα στη Σύμβαση δικαιώματα και ελευθερίες, απαιτεί έμμεσα τη διεξαγωγή κάποιας μορφής **αποτελεσματικής** επίσημης **έρευνας** όταν η αφαίρεση της ζωής είναι αποτέλεσμα της προσφυγής στη βία από κρατικά όργανα (πρβλ. ΕγκΕισΑΠ 1/2020, ΠοινΧρ 2020,62 και ΠοινΔικ 2019,1373). Επειδή, μάλιστα, αυτό που διακυβεύεται εν προκειμένω είναι πολύ σημαντικό, δηλαδή η εμπιστοσύνη των πολιτών στο κρατικό μονοπώλιο της χρήσης βίας, η έρευνα σχετικά με μία καταγγελία για παράνομη αφαίρεση ζωής από κρατικό (αστυνομικό) όργανο πρέπει να διενεργείται από πρόσωπα **ανεξάρτητα** από τα εμπλεκόμενα στο συμβάν (πρβλ. ΕγκΕισΑΠ 6/2020, ΠοινΧρ 2020,227 και ΠοινΔικ 2020,378). Συνάμα, κατά τις παραδοχές του ΕΔΔΑ, η έρευνα πρέπει να είναι **επαρκής**, υπό την έννοια ότι τα συμπεράσματά της θα βασίζονται σε εμπειριστατωμένη, αντικειμενική και αμερόληπτη ανάλυση όλων των στοιχείων, και να χαρακτηρίζεται από **ταχύτητα** (εύλογη σπουδή) κατά τη διεξαγωγή της, που θα αποτρέπει τις εντυπώσεις συγκάλυψης ή ανοχής παράνομων πράξεων. Τέλος, οι διενεργούντες την έρευνα πρέπει να παρέχουν στους συγγενείς του θύματος **πρόσβαση στην έρευνα**, στο βαθμό που είναι αναγκαίο για τη διασφάλιση

των συμφερόντων τους και επιπλέον το ΕΔΔΑ έχει κρίνει, βάσει του άρθρου 8 της Σύμβασης, ότι οι ενήμερες για το θάνατο ενός ανθρώπου κρατικές αρχές οφείλουν να εξασφαλίσουν την **ενημέρωση** των (εν αγνοία τελούντων) μελών της οικογένειας του θύματος, σχετικά με το θάνατο του συγγενικού τους προσώπου.

Στην προκείμενη περίπτωση, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η διενεργηθείσα Προκαταρκτική Εξέταση σχετικά με το θάνατο του γιου του προσφεύγοντος από πυροβολισμό αστυνομικού, η οποία περατώθηκε με Διάταξη του Εισαγγελέα Πρωτοδικών (άρθρ. 51 ΚΠΔ) και στη συνέχεια -κατόπιν προσφυγής- του Εισαγγελέα Εφετών (άρθρ. 52 ΚΠΔ), οι οποίοι έκριναν ότι συνέτρεχε περίπτωση νόμιμης άμυνας (άρθρ. 22 ΠΚ), ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της νομολογίας του Δικαστηρίου αναφορικά με την ταχύτητα (εύλογη σπουδή), την ανεξαρτησία και την επάρκεια της έρευνας, γεγονός ιδιαίτερα θετικό για τους τότε εισαγγελικούς χειρισμούς.

Ωστόσο, το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η έρευνα που έγινε στερείτο της εγγυήσεως της συμμετοχής της οικογένειας του θανόντος και έτσι έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του δικονομικού-διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ λόγω της ανεπαρκούς συμμετοχής του προσφεύγοντος στην έρευνα που διενεργήθηκε σχετικά με το θάνατο του γιου του, την οποία το Δικαστήριο εντοπίζει στο ότι α) ο πατέρας του θανόντος (προσφεύγων ενώπιον του ΕΔΔΑ) δεν είχε πρόσβαση στη δικογραφία όταν άσκησε την ενώπιον του Εισαγγελέα Εφετών προσφυγή του κατά της Διατάξεως του

Εισαγγελέα Πρωτοδικών και β) ο προσφεύγων δεν ενημερώθηκε σχετικά με το θάνατο του γιου του παρά μόνο μετά τη διενέργεια της νεκροψίας-νεκροτομής, με συνέπεια να στερηθεί της δυνατότητας να διορίσει πραγματογνώμονα (τεχνικό σύμβουλο) για να παρακολουθήσει τη διαδικασία εκ μέρους του.

Υπό το πρίσμα των προεκτεθεισών νομολογιακών παραδοχών του ΕΔΔΑ και της διαπιστωθείσας από αυτό παραβίασεως του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ στην εν λόγω υπόθεση, επισημαίνουμε συνοπτικά τα εξής (σε αναφορά προς το εσωτερικό δίκαιο):

1. Η ελληνική έννομη τάξη προνοεί, και μάλιστα ευκρινέστερα υπό τον ισχύοντα από 1-7-2019 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Ν.4620/2019), για το δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας του παρισταμένου για την υποστήριξη της κατηγορίας στο άρθρο 107 σε συνδυασμό με το άρθρο 100 ΚΠΔ. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, από τη στιγμή που ο ύποπτος θα κληθεί σε παροχή εξηγήσεων κατά την προκαταρκτική εξέταση, ο εγκαλών-παριστάμενος για την υποστήριξη της κατηγορίας δικαιούται να είναι ενήμερος του αποδεικτικού υλικού, το οποίο θα αξιολογήσει ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών για να ασκήσει ποινική δίωξη ή να εκδώσει την κατ' άρθρον 51 ΚΠΔ Διάταξή του, κατά της οποίας, άλλωστε, ο εγκαλών μπορεί να στραφεί με προσφυγή ενώπιον του Εισαγγελέα Εφετών (άρθρ. 52 ΚΠΔ). Είναι αυτονόητο ότι η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος προσφυγής προϋποθέτει γνώση των στοιχείων της δικογραφίας της προκαταρκτικής εξέτασης. Συνεπώς, οι κατά περίπτωση αρμόδιοι εισαγγελικοί λειτουργοί οφείλουν να διευκολύνουν

την πρόσβαση στη δικογραφία με την έγκριση χορήγησης αντιγράφων προς τον εγκαλούντα παριστάμενο για την υποστήριξη της κατηγορίας.

2. Ο εισαγγελέας, ως «κυρίαρχος» της ποινικής προδικασίας (πρβλ. άρθρα 30, 32 ΚΠΔ) και πάντοτε ενημερωμένος για τα γεγονότα που συνιστούν νόμιμη αφορμή για διενέργεια «αυτεπάγγελτης προανάκρισης» (άρθρ. 245 §2 ΚΠΔ), όπως είναι ο θάνατος κάποιου προσώπου από πυροβολισμό κρατικού (αστυνομικού) οργάνου, οφείλει να απευθύνει τις αναγκαίες κάθε φορά οδηγίες ώστε να ενημερωθούν «αυθωρεί και παραχρήμα» τα μέλη της οικογένειας του θανόντος για να ασκήσουν τα δικαιώματά τους δηλώνοντας ότι παρίστανται για την υποστήριξη της κατηγορίας και διορίζοντας τεχνικό σύμβουλο (άρθρα 204 επ. ΚΠΔ), που θα παρακολουθεί την ιατροδικαστική πραγματογνωμοσύνη (νεκροψίας-νεκροτομής). Βέβαια, η διάταξη του άρθρου 204 §2 εδ.α ΚΠΔ δεν καθιστά υποχρεωτική τη γνωστοποίηση περί διενέργειας πραγματογνωμοσύνης και ορισμού πραγματογνωμόνων όταν «επιβάλλεται άμεση ενέργεια της πραγματογνωμοσύνης», όμως και σ' αυτήν την περίπτωση δεν εμποδίζεται ο διορισμός τεχνικών συμβούλων (άρθρο 204 §2 εδ.β ΚΠΔ), ο οποίος σε τέτοιας φύσεως υποθέσεις πρέπει να διευκολύνεται για να αποτρέπεται η δημιουργία οποιωνδήποτε εντυπώσεων συγκάλυψης στους πολίτες.

Εφόσον επιδεικνύεται η ανάλογη προσοχή από τους εισαγγελικούς λειτουργούς και εξασφαλίζονται (και) οι προεκτεθείσες εγγυήσεις κατά τη διερεύνηση της βασιμότητας καταγγελίας για παράνομη αφαίρεση ζωής από κρατικά (αστυνομικά) όργανα, θεωρούμε ότι το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ πιστά

εφαρμόζεται κατά το δίκονομικό σκέλος του και μειώνεται ο κίνδυνος
δυσμενών για την Ελλάδα αποφάσεων του ΕΔΔΑ.

Οι κ.κ. Διευθύνοντες τις Εισαγγελίες Εφετών της Χώρας, εκτός από την
κοινοποίηση της παρούσας στους εισαγγελικούς λειτουργούς της περιφέρειας
τους, παρακαλούνται να ασκούν τη δέουσα εποπτεία για την τήρησή της.

Ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου

Δημήτριος Παπαγεωργίου

ΚΟΙΝΟΠΟΙΕΙΤΑΙ:

- 1) Υπουργείο Δικαιοσύνης
- 2) Υπουργείο Εξωτερικών (Γραφείο Νομικού Συμβούλου)